

SA PA

TRÊN BẢN ĐỒ DU LỊCH VIỆT NAM VÀ THẾ GIỚI

Thị xã Sa Pa cách thành phố Lào Cai 34km và 315km tính từ Hà Nội, có diện tích là 681,37km². Đó là một vùng đất khiêm nhường, lặng lẽ, nhưng ẩn chứa bao điều kỳ diệu của cảnh sắc thiên nhiên. Phong cảnh thiên nhiên của Sa Pa kết hợp với sức sáng tạo của con người, cùng với địa hình của núi đồi, màu xanh của rừng, tạo nên bức tranh hài hoà, với nhiều cảnh sắc thơ mộng hấp dẫn; là một trong những điểm du lịch hấp dẫn nhất Việt Nam và là 1 trong 50 thị trấn nhỏ đẹp nhất thế giới (Theo bình chọn của Tạp chí du lịch quốc tế Condé Nast Traveler)

KHỞI NGUỒN DU LỊCH SA PA

Thị xã Sa Pa nằm ở phía Tây tỉnh Lào Cai, phía Tây Bắc nước Việt Nam, có vị trí địa lý: Phía Đông giáp thành phố Lào Cai; Phía Tây giáp huyện Phong Thổ và huyện Tân Uyên (tỉnh Lai Châu); Phía Bắc giáp huyện Bát Xát; Phía Nam và Đông Nam giáp thị xã Cam Đường (cũ); Đây là nơi sinh sống của dân cư 6 dân tộc: Kinh, H'Mông, Dao đỏ, Tày, Giáy, Xá Phó. Trong đó, dân tộc H'Mông chiếm 51,65%, Dao chiếm 23,04%, Kinh chiếm 17,91%, Tày chiếm 4,74%, Giáy chiếm 1,36%, Phù Lá chiếm 1,06%, Hoa và các dân tộc khác chiếm 0,23%... Mặc dù phần lớn cư dân Sa Pa là những người dân tộc thiểu số, nhưng khu vực trung tâm thị xã lại tập trung chủ yếu những người Kinh sinh sống bằng nghề nông nghiệp và dịch vụ du lịch. Các dân tộc ở Sa Pa đều có những lễ hội văn hóa mang nét đặc trưng riêng, như: Hội *roóng pọc* của người Giáy vào tháng giêng âm lịch; Hội *sải sán* (đạp núi) của người H'Mông; Lễ *Tết nhảy* của người Dao diễn ra vào tháng tết hàng năm...

Thị xã Sa Pa cách thành phố Lào Cai 34km và 315km tính từ Hà Nội, có diện tích khoảng 681,37km². Đó là một vùng đất khiêm nhường, lặng lẽ, nhưng ẩn chứa bao điều kỳ diệu của cảnh sắc thiên nhiên. Phong cảnh thiên nhiên của Sa Pa kết hợp với sức sáng tạo của con người, cùng với địa hình của núi



Sa Pa - Thị trấn mờ sương

đồi, màu xanh của rừng, tạo nên bức tranh hài hoà, với nhiều cảnh sắc thơ mộng hấp dẫn; là một trong những điểm du lịch hấp dẫn nhất Việt Nam và là 1 trong 50 thị trấn nhỏ đẹp nhất thế giới (Theo bình chọn của Tạp chí du lịch quốc tế Condé Nast Traveler).

Nằm ở độ cao trung bình 1.500m - 1.800m so với mực nước biển, nên khí hậu ở Sa Pa ít nhiều mang sắc thái của xứ ôn đới, với nhiệt độ trung bình 15-18°C. Thời tiết ở thị xã một ngày có đủ bốn mùa: buổi sáng là tiết trời mùa xuân, buổi trưa tiết trời như vào hạ, thường có nắng nhẹ, khí hậu dịu mát, buổi chiều mây và sương rơi xuống tạo cảm giác lạnh lạnh như trời thu và ban đêm là cái rét của mùa đông. Nhiệt độ không khí trung bình năm của Sa Pa là 15°C.

Lượng mưa trung bình hàng năm ở đây khoảng từ 1.800 đến 2.200 mm, tập trung nhiều nhất vào khoảng thời gian từ tháng 5 tới tháng 8. Thị xã Sa Pa là một trong những nơi hiếm hoi của Việt Nam có tuyết rơi.

Tên gọi Sa Pa có nguồn gốc từ tiếng Quan Thoại. Trong tiếng Quan Thoại phát âm là SaPa hay SaPá tức "bãi cát", do ngày trước nơi đây chỉ có một bãi cát mà dân cư bản địa thường tụ tập họp chợ. Sau đó, từ hai chữ "Sa Pá", người phương Tây phát âm không dấu, thành Sa Pa và họ đã viết bằng chữ Pháp hai chữ đó thành "Cha Pa", một thời gian rất dài sau đó người ta dùng "Cha Pa" như một từ tiếng Việt. Về sau, từ này viết được thống nhất là Sa Pa. Dấu tích còn lại của tên vùng là phường SaPa ngày nay. Cùng với các tên đó là loạt tên xã theo tiếng



Một góc Thị xã Sa Pa
 Photo: David Bui



Các nhà khảo cổ phát hiện ra Bãi đá cổ năm 1925

Sa Pa những năm 1930-1940

Ảnh tư liệu

H'Mông như Lao Chải, San Sả Hồ, Sứ Pán, Suối Thầu, Tả Giàng Phình.

Năm 1897, chính quyền thuộc địa Pháp quyết định mở một cuộc điều tra về người dân tộc thiểu số miền núi vùng cao. Những đoàn điều tra đầu tiên đến Lào Cai vào năm 1898. Đến mùa đông năm 1903, trong khi tiến hành đo đạc xây dựng bản đồ, đoàn thám hiểm của Sở Địa lý Đông Dương đã khám phá ra cảnh quan mặt bằng Lở Suối Tùng và làng Sa Pả. Đoàn đặt tên Cao trạm khu vực là Sa Pa. Đây được coi là dấu mốc hình thành khu du lịch Sa Pa.

Nhận thấy vẻ đẹp của cảnh quan thiên nhiên, khí hậu trong lành mát mẻ, người Pháp đã sớm có ý định xây dựng Sa Pa thành một trạm nghỉ dưỡng. Năm 1905 một đoàn khảo sát người Pháp đã tổ chức thám hiểm và đặt được mốc tiêu trên đỉnh Fansipan. Ngày 2/6/1909, Chánh sứ Lao Kay (tên cũ của tỉnh Lào Cai) trình Thống sứ Bắc Kỳ đề nghị thành lập khu nghỉ dưỡng trên cao trạm Sa Pa.

Từ sau dấu mốc đó là quá trình phát triển của Sa Pa theo năm tháng với những công trình lần lượt được dựng lên, những hoạt động mang tính du lịch được từng bước phát triển. Cụ thể như: Năm 1909-1912: Mở tuyến đường đi bộ nối Lào Cai với Sa Pa; Năm 1912: Khách sạn Tào sự quy mô lớn được xây dựng. Hàng

loạt đồn điền, công sở, cơ sở hạ tầng ở trung tâm Sa Pa được hình thành; Năm 1915: Thành lập trạm khí tượng Sa Pa, nhằm cung cấp số liệu nghiên cứu đầu tiên về khí hậu khu vực trong mạng khí tượng thủy văn quốc tế, năm 1958, Ba Lan giúp ta xây dựng và trang thiết bị lại thành Trạm vật lý địa cầu Sa Pa; Năm 1916: Hiệp hội khuyến khích du lịch ra đời; Năm 1925: Nhà thờ Sa Pa được xây dựng năm 1925, cũng trong năm này thủy điện Cát Cát 100kw do nhà thầu Vomousse xây dựng. Cùng năm nhà Đông Phương học Victor Gulubep công bố việc phát hiện bãi đá cổ Sa Pa ở Tả Van, Hầu Thào; Năm 1927: Có 51 du khách đến Sa Pa, 1928 có 158 du khách đến Sa Pa; Năm 1930: Cao trạm Sa Pa được dùng điện, từ đó tốc độ xây dựng ở Sa Pa được đẩy mạnh. Cuối năm 1938-1939 có đến 3000 du khách lên Sa Pa; Ngày 9/3/1944: Thống sứ Bắc Kỳ ký nghị định giải thể châu Thủy Vỹ thành lập châu Sa Pa gồm 3 xã Hướng Vinh, Mường Hoa, Sa Pa và phố Xuân Viên. Cao trạm Sa Pa trở thành trung tâm châu lỵ mới...

SA PA TRÊN BẢN ĐỒ DU LỊCH QUỐC GIA VÀ THẾ GIỚI

Ngày 12 tháng 8 năm 1991, khi tỉnh Lào Cai được tái lập từ tỉnh Hoàng Liên Sơn cũ, huyện Sa Pa trở lại thuộc tỉnh Lào Cai, gồm thị trấn Sa Pa và các xã: Bản Hồ, Bản Khoang, Bản Phùng, Hầu Thào, Lao

Chải, Nậm Cang, Nậm Sải, Sa Pa, San Sả Hồ, Sứ Pán, Suối Thầu, Tả Giàng Phình, Tả Phìn, Tả Van, Thanh Kim, Thanh Phú, Trung Chải.

Ngày 16 tháng 8 năm 2012, Bộ Xây dựng ban hành Quyết định 746/QĐ-BXD về việc công nhận thị trấn Sa Pa mở rộng (gồm thị trấn Sa Pa và một phần các xã Sa Pả, Lao Chải và San Sả Hồ) là đô thị loại IV.

Ngày 11 tháng 9 năm 2019, Ủy ban Thường vụ Quốc hội ban hành Nghị quyết 767/NQ-UBTVQH14 (nghị quyết có hiệu lực từ ngày 01 tháng 01 năm 2020). Theo đó: Thành lập thị xã Sa Pa trên cơ sở toàn bộ diện tích và dân số của huyện Sa Pa; Thành lập 6 phường: Cầu Mây, Hàm Rồng, Ô Quý Hồ, Phan Si Păng, Sa Pa, Sa Pả trên cơ sở giải thể thị trấn Sa Pa và điều chỉnh một phần diện tích, dân số của các xã: Lao Chải, Sa Pả, San Sả Hồ; Hợp nhất phần diện tích và dân số còn lại của hai xã Lao Chải và San Sả Hồ thành xã Hoàng Liên; Hợp nhất hai xã Nậm Sải và Nậm Cang thành xã Liên Minh; Hợp nhất hai xã Thanh Phú và Suối Thầu thành xã Mường Bo; Hợp nhất hai xã Hầu Thào và Sứ Pán thành xã Mường Hoa; Hợp nhất hai xã Bản Khoang và Tả Giàng Phình thành xã Ngũ Chỉ Sơn; Hợp nhất hai xã Thanh Kim và Bản Phùng thành xã Thanh Bình; Sáp nhập phần diện tích và dân số còn lại của xã Sa Pả vào xã Trung Chải. Sau khi sắp xếp, sáp nhập và điều chỉnh địa giới các

Xây dựng và phát triển toàn Khu du lịch quốc gia Sa Pa - thị xã Sa Pa trở thành một trong những động lực phát triển du lịch của cả nước. Toàn Khu du lịch quốc gia Sa Pa trở thành trung tâm du lịch nghỉ dưỡng, văn hóa tâm cổ quốc gia, quốc tế với hệ thống hạ tầng xã hội và kỹ thuật, cơ sở vật chất đồng bộ, hiện đại, sản phẩm du lịch đa dạng, đặc sắc, chất lượng cao, có thương hiệu và khả năng cạnh tranh với các nước trong khu vực và quốc tế...

(Trích Quyết định số 266/QĐ-TTg ngày 20/3/2023 của Thủ tướng Chính phủ phê duyệt quy hoạch chung xây dựng Khu du lịch quốc gia Sa Pa đến năm 2040)

quốc tế với hệ thống hạ tầng xã hội và kỹ thuật, cơ sở vật chất đồng bộ, hiện đại, sản phẩm du lịch đa dạng, đặc sắc, chất lượng cao, có thương hiệu và khả năng cạnh tranh với các nước trong khu vực và quốc tế. Nâng cấp mở rộng tuyến cáp treo lên đỉnh Fansipan. Xây dựng 02 tuyến cáp treo mới: Trung tâm Sa Pa (sân vận động cũ) - công viên Hàm Rồng - khu vực Ý Linh Hồ; công viên Hàm Rồng - Sầu Chua. Đảm bảo mỹ quan và không tác động tiêu cực tới cảnh quan tự nhiên, danh thắng và các khu vực bảo vệ, bảo tồn của toàn thị xã.

Sa Pa là vùng đất có nhiều cảnh

đẹp tự nhiên, như: *Thác Bạc* cao khoảng 200m, *Cầu Mây* là một di tích lịch sử của người dân tộc, *Cổng Trời* là điểm cao nhất mà đường bộ có thể đi tới để đứng ngắm đỉnh Fansipan, rừng Trúc, động Tả Phìn, bãi đá cổ Sa Pa nằm trong Thung lũng Mường Hoa. *Hàm Rồng* là nơi trồng rất nhiều loại hoa, màu sắc sặc sỡ và được trồng theo từng khuôn viên. Ở nơi đây cũng có vườn lan với nhiều loại hoa quý hiếm. Sa Pa còn có đỉnh *Fansipan* cao 3.143m trên dãy Hoàng Liên Sơn. Dãy *Hoàng Liên Sơn* có nhiều loài gỗ quý và chim thú như gà gô, gấu, khỉ, sơn dương. Trong khu rừng quốc

đơn vị hành chính, thị xã Sa Pa có 6 phường và 10 xã.

Mới đây nhất, ngày 20/3/2023 Phó Thủ tướng Chính phủ Trần Hồng Hà đã ký Quyết định 266/QĐ-TTg phê duyệt Quy hoạch chung xây dựng Khu du lịch Quốc gia Sa Pa - thị xã Sa Pa, tỉnh Lào Cai đến năm 2040. Theo đó, phạm vi lập quy hoạch chung xây dựng Khu du lịch Quốc gia Sa Pa - thị xã Sa Pa, đến năm 2040 bao gồm toàn bộ ranh giới hành chính thị xã Sa Pa với diện tích 68.137 ha. Trong đó, phạm vi lập quy hoạch xây dựng Trung tâm của Khu du lịch Quốc gia Sa Pa có diện tích khoảng 6.090 ha, trong đó bao gồm diện tích đô thị du lịch Sa Pa lõi hiện hữu (diện tích 5.525 ha) và khu vực nghiên cứu mở rộng không gian (diện tích khoảng 565 ha).

Mục tiêu quy hoạch nhằm xây dựng và phát triển toàn Khu du lịch Quốc gia Sa Pa - thị xã Sa Pa trở thành một trong những động lực phát triển du lịch của cả nước. Toàn Khu du lịch Quốc gia Sa Pa trở thành trung tâm du lịch nghỉ dưỡng, văn hóa tâm cổ quốc gia,



Bình minh trên đỉnh Fansipan.
Ảnh: Dương Toàn

gia Hoàng Liên Sơn còn có đến 136 loài chim, 56 loài thú và 553 loài côn trùng. Có 37 loài thú được ghi trong sách đỏ Việt Nam. *Thác Bạc* từ độ cao trên 200m với những dòng nước đổ ào ào tạo thành âm thanh núi rừng và mưa xuân...

Một số địa danh khác nữa như: *Bản Cát Cát*, là nơi tập trung đồng đúc đồng bào dân tộc H'Mông sinh sống; đến đây du khách có thể thuê những trang phục của dân tộc H'Mông và chụp ảnh trong khung cảnh bản làng cùng thiên nhiên. *Vườn hoa Hàm Rồng* được xây dựng theo địa thế tự nhiên của đỉnh Hàm Rồng. Để tham quan vườn hoa, du khách phải leo một chặng đường dài hàng ngàn bậc đá; cứ cách một đoạn ngắn, cảnh trí khác lạ lại trải ra trước mắt, đó là vườn lan tự nhiên, vườn châu Âu, rừng hoa đào... Điểm cuối cùng là điểm cao nhất của đỉnh Hàm Rồng được bố trí như một đài quan sát, từ đây du khách có thể thu toàn bộ Sa Pa vào tầm mắt của mình. Núi Hàm Rồng ở sát ngay trung tâm thị xã, bất kỳ du khách nào cũng có thể lên đó để ngắm toàn cảnh phố núi, Thung lũng Mường Hoa, Sa Pả, Tả Phìn ẩn hiện trong sương khói. Với bàn tay tôn tạo của con người, Hàm Rồng thực sự là một thắng cảnh đầy hoa trái của Sa Pa.

Nhà thờ Đá Sa Pa ở trung tâm thị xã được xây dựng từ năm 1895, được coi là một dấu ấn kiến trúc cổ toàn vẹn nhất của người Pháp còn sót lại. Nhà thờ có mặt tiền quay về hướng Đông, tức là hướng mặt trời mọc. Nhà thờ được xây từ đá đẽo, theo lối kiến trúc Gothic của La Mã. Các mối liên kết khuôn đá với nhau là hỗn hợp của cát, vôi và mật mía. Phần tường của cánh thánh giá được thiết kế tạo nhằm khiến cho người xem cảm giác như đang cõn nhũ đá chày xuống, làm tăng nét đẹp tự nhiên... Tổng diện tích của khuôn viên nhà thờ là hơn 6.000m². Cùng với đó là hai công trình kiến trúc khác cũng do người Pháp xây dựng là *biệt thự Chủ Cầu* (nay là khách sạn Hoàng Liên) và *khu Huyện ủy cũ* (nay là trụ sở của Trung



tâm Thông tin Du lịch Lào Cai), tạo thành một hình tam giác cân đối với kiến trúc riêng biệt mang phong cách Pháp.

Đặc biệt *Thung lũng Mường Hoa* có 196 hòn chạm khắc nhiều hình kỳ lạ của những cư dân cổ xưa cách đây hàng vạn năm, mà đến nay các nhà khảo cổ học vẫn chưa giải mã được đầy đủ những thông tin đó. Khu chạm khắc cổ đã được xếp hạng di tích quốc gia và đang được Nhà nước Việt Nam đề nghị xếp hạng di sản thế giới.

Sa Pa còn là "vương quốc" của hoa trái, như đào hoa, đào vàng to, đào vàng nhỏ, mận hậu, mận tím, mận tam hoa, hoa lay đơn, hoa mận, hoa lê, hoa đào, hoa cúc, hoa hồng..., đặc biệt là hoa bất tử sống mãi với thời gian...

Sa Pa là một điểm đến vô cùng hấp dẫn như vậy, một dấu son trên bản đồ du lịch Việt Nam. Và, không phải ngẫu nhiên mà mới đây *Tạp chí du lịch quốc tế Condé Nast Traveler* đã giới thiệu, tuy khái quát nhưng rất sinh động về khu du lịch Sa Pa: Đó là nơi được biết đến với khung



cảnh núi non hùng vĩ, những thửa ruộng bậc thang bát ngát, những thác nước ngoạn mục và cả những con đường mòn uốn lượn; cùng hàng loạt các điểm đến tuyệt đẹp quanh thị xã luôn chờ đợi du khách ghé thăm như núi Hàm Rồng, đỉnh Fansipan, thung lũng Mường Hoa, hồ Sáo Mỹ Tỷ, đèo Ô Quy Hồ, thác Bạc, thác Tình Yêu... Trong mắt du khách quốc tế, Sa Pa được biết đến với hình ảnh của một thành phố cổ kính ngập tràn sương mờ và cung đường đi bộ qua ruộng bậc thang đẹp như tranh vẽ.

Bên cạnh tận hưởng thiên nhiên tươi đẹp, du khách hãy check-in ở Nhà thờ đá Sa Pa, mua sắm ở khu chợ Sa Pa, tìm hiểu về cuộc sống bản địa tại các bản làng truyền thống, hay chỉ đơn giản là đi dạo ngắm nhìn thị trấn... Sa Pa còn nổi tiếng với những món ăn truyền thống như thịt trâu gác bếp, thịt lợn cắp nách, gà đen, cá hồi, các món nướng, xôi ngũ sắc, cơm lam, rượu táo mèo... Vì vậy, mới đây **Tạp chí du lịch quốc tế Condé Nast Traveler** đã bình chọn Sa Pa là 1 trong 50 thị trấn nhỏ đẹp nhất thế giới.

Cùng với đó, trang *Booking.com* (nền tảng đặt phòng trực tuyến lớn nhất thế giới) đã công bố danh sách 10 điểm du lịch được du khách khắp thế giới bình chọn là những thành phố hiếu khách nhất Việt Nam. Theo đó, **Sa Pa là 1 trong 10 điểm đến hiếu khách nhất Việt Nam năm 2022** vừa được bình chọn; là nơi không chỉ phong phú về cảnh quan, văn hóa, trải nghiệm ẩm thực... , mà còn được hàng triệu du khách trên thế giới bình chọn là "những thành phố hiếu khách nhất" Việt Nam.

Trang *Booking.com* viết: "Sa Pa quyến rũ hàng ngàn du khách với tầm nhìn tuyệt đẹp từ đỉnh núi Fansipan, những ngôi làng dân tộc đẹp như tranh vẽ và những thửa ruộng bậc thang đầy ngoạn mục. Thiên nhiên ấm áp và cuộc sống độc đáo, màu sắc văn hóa của người dân địa phương nơi đây đều là những điểm hấp dẫn, khiến khách du lịch từ khắp nơi trên thế giới không thể không ghé thăm".

Với một điểm đến đầy hấp dẫn như vậy, trong thời gian 20 năm gần đây, Sa Pa đã đón 200.000 nghìn lượt khách vào năm 2003; 800.000 nghìn lượt khách năm 2013; năm 2023 dự kiến số lượt khách đến với Sa Pa là 3,5 triệu lượt, chiếm gần 60% lượt khách đến tỉnh Lào Cai; mục tiêu đến năm 2030 Sa Pa sẽ đón được 8 triệu lượt khách du lịch, để Sa Pa không chỉ là khu du lịch quốc gia mà phần đầu trở thành khu du lịch mang tầm quốc tế.

Để khẳng định thương hiệu Du lịch Sa Pa và xây dựng Khu du lịch quốc gia Sa Pa phát triển bền vững, mang tầm cỡ quốc tế, năm 2023 tỉnh Lào Cai tổ chức Kỷ niệm 120 năm du lịch Sa Pa với trên 20 sự kiện hấp dẫn và nhiều hoạt động tuyên truyền, quảng bá ý nghĩa gắn với kỷ niệm 65 năm ngày Bác Hồ đến thăm Lào Cai. ■

BAN BIÊN TẬP